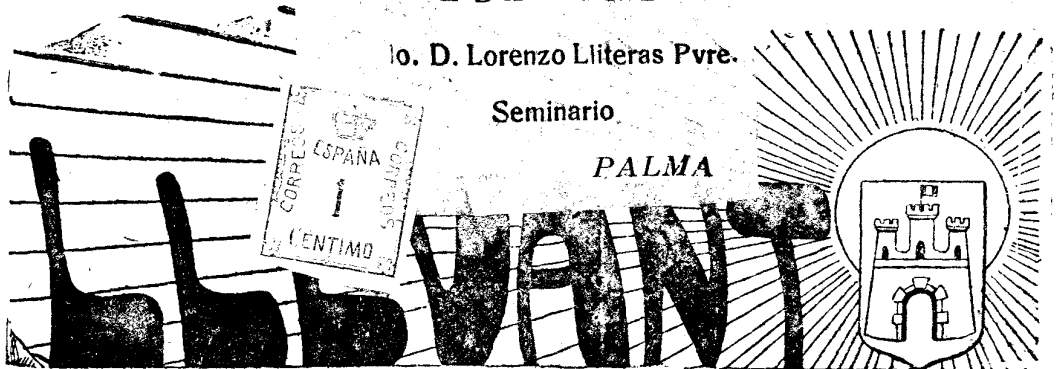

PREUS

Artá Un trimestre 0'75
 A fora any 3'00
 Al Extranjer id. 1'50

Número solt
 15 cts.

QUINZENARI CATÓLIC MALLORQUI

Artá 15 de Febrer de 1921

PER DEU I PER MALLORCA

Redacció i Administració
 Quatre Cantóns, 3

¿Aont sos les Creus d'Artá.

Durant l'edat mitjana i fins entrats ja en la moderna, els pobles cristians tenien com un gran honor ostentar en els punts més visibles de cada vila el signe de la Redenció. La Creu que en l'iglesia catòlica presideix tots els actes del culte, p'els nostros passats era objecte de gran veneració fins fora del temple, així es que moltíssimes cases tenien una creu damunt el llindar del seu portal; en moltes cantonades hi havia creus; s'en posaven en el punt de fora vila aont moria colcú repentinament i sobre tot s'en solien alsar en les entrades de cada poble, com a prova de la religiositat dels seus vezins.

Si les creus que se posaven en el lloc d'alguna desgracia, eren per lo regular, petites, rústiques i sense ornaments de cap classe, ja de furta, ja de ferro, despullades de tot rudiment artístic, en canvi les creus de terme i les d'entrades de poblacions eren de pedra de marés les quals solien encomanar-se a artistes famosos i per les quals no se regatjavén gastos perque fossin una mostra del gust artístic de qui les erigia i símbol de la religiositat del poble.

Se pot dir que totes les viles de Mallorca contaven amb diferents Creus de pedra dins son terme i encara ara n'hi ha que les conserven amb gran esment, com a joyes de l'antigor i com a deixa dels qui moriren, però en canvi en veim molts d'altres que amb una indiferencia esfereidora consenten que desaparesequen aqueixes fites memorables de la religió dels nostros pares, que a la fi eren els únics monuments amb que contaven els pobles pe-

tits. Arribá la época del vandalisme modern que ha volgut destruir tot lo que fes olor de relligió sense respectar per res la santa memoria dels nostros avis i amb ella desaparegueren totes les de la nostra vila.

Perque de que n'hi ha hagudes no mos cap cap dupte encara que no hajem arribats a temps de veurer-les. Els nostros vells donen encara testimoni d'algunes que n'existien, però totes, absolutament totes han desaparecut de manera que d'elles ni rastre en queda.

Sabem que n'hi havia una a *Sa Creu Veya*, devora el camí de Capdepera, però ja no hi es ni sab ja ningú la forma que tenia.

Un altre Creu existia en la bifurcació del camí d'Aubarca i an aquesta li deyen *Sa Creu Nova*.

En el Pou d'Avall, just a sa sortida del poble en el camí de Son Servera n'hi havia un altre, però se feren cases en el lloc ont ella estava emplantada.

A n'es camí de Ciutat devora es camí de S'Auma també n'hi havia una que li deyen *Sa Creu de S'Auma*. Aquesta creu fou derruida i se canviá més tart amb una de fusta.

A sa bifurcació del camí de Son Servera amb el de Sa Torre n'hi existia un altra que li deyen *Sa Creu de Na Bernarda* per estar en la finca d'aquest nom. Se sab que era de fusta i per aquest motiu es de creure que seria una d'aquestes creus que se posen aont colcú ha mort de desgracia.

Aont n'hi havia una de pedra era en la costa de la Parroquia i encara que ningú s'en recorda

es probable qu'estigués par damunt l'escalonada veyá, en el replá abans de pendre el darrer empit, qu'antigament existia en lloc de les escaletes que hi ha avuy per anar al portal dels homos. Referent an aqueixa Creu, en el *Llibre de visites* que se guarda en l'arxíu parroquial s'hi troba que'l Sr. Bisbe Vich de Manrique, en la visita qu'efectuá l'any 1588 "Ordoná y maná que en lo peu i canó de la Creu de pedra, en la pujada de dita Iglesia, sia posada la creu dins un mes, sots pena de XX sous perque apar mal star com está sens lo creuer."

Idó si antes existien tantes creus dins el nostro terme i tal volta altres de que no'n tenim noticia ¿aont son avuy totes elles? Com no hi ha hagut s mans piadoses que al caure s han cuidat de realzar-les?

Deim tot aixó amb motiu d'una noticia lletgida en el darrer n.º de *Sa Marjal* de Sa Pobla en que's diu que gracias a l'iniciativa de dos sacerdots se tornen aixecar les antigues Creus derruides d'aquella vila.

¿No hi hauria en el nostro poble qui prengués semblant iniciativa?

Seria, aixó una bona obra qu' honraria al qui la dugués a cap.

A. F.

Aquest periódic está subjecte a censura esglesíastica.

Lloable iniciativa

Tothom sab de quina manera influeixen en el despertament de l'ànima popular els orfeons o masses corals.

Poble qui conta amb un orfeó de llarga vida, es poble que prest o tart veurà florir la seua joventut en obres de gran valor en tots sentits, perquè els orfeons son escoles d'Art i els orfeonistes son tots admiradors d'aquest quant no se converteixen en altres tants d'artistes.

Es de tothom sabut, que Catalunya desde fa més de mig segle ha renascuda a nova vida en tot sentits i es ben segur que gran part heu tenen en son renaixement la gran multitud d'Orfeons qu'arreu de la pagesia catalana hi ha escampats. Ells son els qui han convertits als rústics pagesets que desconeixien la trama del renaixement de la seua regió en conscients aimadors de la mare patria i per medi dels orfeons que han cantat sempre en llengo materna, cansons populars o himnes patriòtics s'han sentits moguts els pobles i convertits en fills aimants de tot lo qui sigui en be de Catalunya.

Mallorca fa alguns lustres tengué en una de ses més populoses viles una ànima artista que creá un orfeó i aquella vila se reanimá amb els seus cants. Tot-hom la conegué a la Capella de Manacor i al entorn d'ella se feren vetlades patriòtiques, hi nasqueren artistes i qui sap quantes ànimes se despertaren amb les seues canturies. Avui, el poble convertit ja en Ciutat, anyorant aquella florida, ha cercat novament al seu Director i tracta de la seua reorganissació.

Estant fermament convensuts de tot lo dit com no hem de celebrar amb tot el cor la hermosa iniciativa que ha tenguda el Rt. P. Amorós del Convent dels Franciscans de constituir un Orfeó dins la nostra vila?

Ja hu crec que aplaudim l'idea amb tot el nostro cor i la més feim nostra. LLEVANT propagará amb tot entusiasme l'idea i contarà els progressos de la nova institució. Lo que's precis però que no mos trobem tots sols, sinó que a iniciativa tant lloable heu responguen tots els qui estimen el poble, tots els admiradors del art musical, tots els qui son patriotes. Apleguemnos-hi a centenars que sols això pot resultar un orfeó. Fora empagaments i a cantar s'ha dit a veure si amb els himnes i càntics fervorosos logrem despertar l'ànima del nostro poble adormissada avui dins un gran ensopiment.

LLUCH ARDENT.

Juventut Seráfica

La Juventut Seráfica establerta en el Convent de Pares Franciscans d'aquest poble, després de l'elecció i nomenament de la nova Junta Directiva, de que'n darem conta en el número darrer d'aquest quinzinari, pareix que s'ha despert del ensimismament en qu'estava, com la floresta natura en cruu i fredoléc ivern, se presenta amb es ponera pomposa d'alegre primavera i donant visibles senyals de vida exuberant en las vel'lades del dies 3, 6, 7 i 8 del corrent mes, que foren la gaubansa de més de quatre-centes persones qu'en cada vel-la comparegueren en l'escola de dit Convent.

Forts i llars picaments de mans acompanyaren els divertits diálecs i xistosos monolecs de la secció de literatura, com també als ben ajustats cants de la música, i magistrals pesses de piano del zelós e inteligent Director, Pare Amorós, repetintse una i altre vegada, en les entretengudes conferencies, en que'l Novici Pare Pons, senyalava com arca salvadora dels perills que per tot arreu enmetzinen i travelen els joves dels nostros días, la Societat Juventut Seráfica.

Lo que fortament cridá l'atenció, fone l'alegoria de la Juventut Seráfica, pintada al oli per nostron amic D. Josep Quetglas en el teló del improvisat escenari, aont se veia la mar en furiosa tempestat que s'engolia un vaixell, ja pals romputs i veles destrossades, a punt de morir negats els joves tripulants i aparguent demunt petita barqueta la simpática figura del Xerafi d'Assis, Sant Francesc, brasses allargats i mans obertes cridant i salvant a la inexperta Joventut.

Sa enhorabona més coral a la nova Junta i socis tots de la Juventut Seráfica, al pintor D. Josep Quetglas i an el incansable Director Pare Amorós, tot desitjant sia un fet l'entusiasta proposta per ell feta en la derrera vel-la de porè estrená en las rioleras festas de Pasco un nou orfeó, o capella que mos fasi senti bona i escullida música clásica; Deu ho fassa.

DE SON SERVERA

CENTENARI DE LA PESTE

Com varem prometre en el n.º darrer volem avui donar conta an els nostros lectors de les festes que se feren a Son Servera per commemorar l'aixecament del Cordó després de la peste de l'any 1829. Foren sollemnissimes ja per l'esplendidesa de tots els actes, ja per la part principalíssima que'l poble ehi prengué. Tota la vila, i amb especialitat el carre de Pere A. Servera qu'estava vestit de festa, arcs, pins, murta, banderes i il·luminació extraordinaria.

El día 31 hi aná l'Ilm. Sr. Bisbe D.º Domenech amb els Canonges Quetglas i Deyá i altres sacerdots.

El día 1 de febrer se feu una Comunió general numerosíssima i se pot dir que hi assistí tot el poble a rebre el pa dels anges de mans de l'Ilm. Sr. Bisbe.

Se digué a les deu la Missa Major, amb asistencia de S. I. Canonges capitulars, comissió de la Diputació Provincial, comissió de l'Ajuntament d'Artá i el de Son Servera en ple. El temple se trobava a vessar, i molts no hi caberen. Estava bellament engalanat e il·luminat. Se feu abans la benedició de la figura de Sant Ignaci i tot seguit l'Ofici cantant la Capella del Convent d'Artá la missa d'en Goigoechea. Ocupá la trona el Canonge fill del poble D. Antoni Sancho que feu un bellíssim sermó. Després de l'ofici ehi hagué esplèndid refresc a la Sala i a la Rectoria.

Al capvespre a la funció de cienda de les Coranta Hores feu un breu sermó el predicador Rt. D. Miquel Pomar de Campos. Després el Batle D. Antoni Rabot fletgi la renovació que fa el poble del vot que te fet de celebrar anyalment la festa de Sant Ignaci, al qual contestá el Sr. Bisbe amb un discurs que conogué tots els assistents. Se cantá un Te Deum, se feu la Reserva i el bisbe se despedí seguidament tornant sen amb auto cap a Ciutat.

El día 2 se feu un funeral en sufragi de les víctimes de la peste i després D. Pere J. Lull doná una conferencia dins la plassa historiant l'episodi tràgic el centenari del qual se celebrava i fou molt aplaudit.

Al decapvespre, mentres les campanes tocaven de mort, el poble en massa anava en processó a posar creus en cada un dels llocs aont se sap que hi foren enterrats apestats i abans de posar-la un sacerdot dirigia la paraula al públic. Fou un acte commovedor.

Desde aquestes columnes felicitem efusivament a tot el poble de Son Servera, especialment al Rt. Sr. Ecònome, Ajuntament i demés

que prengueren part activa en l'organització per haver sabut commemorar com era degut el centenari de la epidemia terrible que assolà la Comarca Llevantina.

Religioses

Durant els tres *derrers dies* en la Iglesia parroquial s'hi celebraren les Coranta hores de costum. En les funcions, ehi prengué part la Capella del Convent dels Franciscans. Foren un poc més concorregudes que l'any passat. Predicà el Tríduo el Rt. D. Juan Rotger, Catedràtic del Seminari de Palma.

Per impossibilitat de fer ho el que s'havia designat per predicar la Corema s'ha anunciat que predicaran els dies feners a la Parroquia els dos Vicaris i els diumenges el Rt Sr Ecònome.

El ferrocarril

Va acostant-se de ferm la fecha en que podrem disfrutar de la gran millora del ferrocarril. Les obres adelanten ràpidament i segons notícies, ja acabat completament el tros de línia de Manacor a Sant Llorens des Cardessar s'inaugurarà el servici en aquest trajecte dins pocs temps. S'ha demanat ja l'autorització al Ministre i es de creure que serà qüestió de dies l'obtenció del permís.

S'adelanta molt la tensió de rails en el tros de Sant Llorens a Son Carrió i segons indicis devés Pasqua arribaran a Son Servera.

Per de pronta es ja una gran millora per Artá, el que arriba a Sant Llorens perquè veurem acursat el trajecte que fins ara era tant llarg i costós.

El carnaval

Suposam que pel motiu d'haver estat tant curt es per lo que no s'ha entusiasmat gaire en Carnestoltes. O serà tal volta perquè el poble arriba a veure la torpesa que representa la bullangueria carnavalesca o perquè les repetides vetlades de la Joventut Seráfica han atreta la atenció de la gent; la qüestió es que enguany en penes s'ha feta bullia.

Els altres anys en les vetlades se donava broma, a voltes ben pesada i fins l'autoritat soia haver-hi de intervenir. Enguany es estada molt poca la que s'ha donada.

Lo únic que hi hagué el *dijous jardé* i els tres *derrers dies* alguns fadrins i fadrines que tiraven farina i paperins i colca casat qu'era ribá a tirar mig sac. ¡Com anava tant barato!

I no passá d'aquí, gracies a Deu.

CAMINS VECINALS

D. Pere Morell ha rebudes varies cartes del Diputat a Corts D. Josep Socias en que se li fa a sebre que han estat aprovats els gastos per l'estudi projecte i pressuposts addicionals d'alguns camins vezinals del nostre terme. Aquests son:

El de Ses Coves p'el que se destinen 4222'54 pts.

El pont damunt s'Estany de Sa Torre per el citat camí de Ses Coves 2813'62.

El d'Artá a S'Ermita de Betlem passant per Sa Alqueria Veya 8516'72 pts.

El poble s'alegrará ferm d'aquestes notícies per ser una gran millora els camins projectats.

Que se fassen prest, es sa qüestió.

CRÓNICA

DEL TEMPS.—Segueix el temps propi de l'estació ivernenca. Després de una llarga temporadeta de dies clars i de sol *les calmes de gener* altra volta els dies 11, 12 i 13 plogué en abundancia i reiná un fret extraordinari; pareixia qu'havia de fer una nevada. Ara novament s'es estirat el temps i torna fer bons dies.

AGRICULTURA.—Aquesta savó ha venguda a bona hora. Amb *les calmes de gener* els conradors pogueren acabar de sembrar els qui anaven endarrerits i ara ja se necessitava la savó perquè la crosta de sa terra era molt dura. Ara se pot entrecavar be i la gent com se pot suposar aprofita be el temps. Els ametlers han florit gallardament i se preparen per espletar.

ESTAT SANITARI — Aquesta quinzena es grossa l'epidemia de dengues que hi ha. Apenes hi ha casa que no tenga o haja tenguts els seus malalts. Ventura que's cosa de poca durada; per lo regular es qüestió de jeure dos o tres dies i tosir un poc. Però entre aquests costipats se presenta colca pulmonia; espeçialment de nins n'hi ha hagudes unes quantes. En Pep Trebay tengué es nin que'n tengué una de la que morí. En Pep Picó del carré Recte també te la seua nina amb un altra, però va per be. De grans

també s'en ha duit colcun, com l'amo de Son Assopa que morí la setmana darrera, deixant orfes, una partida d'infants.

ADVOCAT.—El nostro amic D. Joan Sureda Sancho de la Tafona, fill de l'exjutge d'Artá, després de brillants exámens ha obtengut el títol de Advocat. Sia l'enhorabona per ell i familia i Deu li dó sort en sa carrera.

UN AEROPLÁ.—Quant escrivim aquesta crònica se parla ferm de la probabilitat de que venga l'aeroplá que mena l'aviador catalá Sr. Colomer.

Se fa una suscripció per pagar els gastos si té resultat vendria tal volta el dia 21 aterrant en el sementer de S'Estelrica. Ja'n donarem conta.

NOU VICARI.—Es estat anomenat Vicari de Capdepera el jove sacerdot i bon amic nostro D. Pere Amorós Pyre. El felicitam efusivament i li desitjam acert en son nou càrreg.

JUNTA.—El Sindicat Agrícola d'aquesta vila te convocada Junta General p'el dia vint d'aquest mes.

¿L'ESCOLA GRADUADA?—Una Comissió del Ajuntament es anada a Palma a entrevistar-se amb el Sr. Inspector de 1.ª ensenyansa per veure d'entrar en la nova disposició sobre construcció d'escoles. ¿Será d'aquesta qu'en surtirá l'escola graduada que fa tant de temps anyoram?

REGISTRE

JANER

Matrimonis.

Dia 20.—Juan Alzamora Ferrer, (a) Gatova amb N'aina Amorós Artigues, fadrins.

Dia 29.—Jaime Bonnin Bonnin, (a) Marín, amb Na Margalida Bonnin (a) Guixona, fadrins.

FEBRER

Dia 5.—Lloaxim Barrueco Guarda, carabinero, amb Na Maria Bisquera Esteva (a) Blanca, fadrins.

Morts.

JANER

Dia 16.—Magdalena Moll Torres (a) des Moll den Merey, casada, 41 anys, Càncer.

Dia 16.—Margalida Amorós Massanet (a) Polida, de 88 anys, viuda, Càncer an el nas.

Dia 16.—Elsabet Febrer Ginart (a) Figuera, viuda de 69 anys, Malició Cardíaca.

FEBRER

Dia 6.—Juan Artigues Nabot, de Son Assopa casat, de 41 años, de Uremia.

Gran Colmado Artanenc d'en GUIEM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN BONS I BARATO

Comestibles de tota casta, licor, dolces, galletes, etc., etc. ● Grandiós surtit e Perfumeria

Aquesta casa es s'única depositaria dins Artá del ANIS TUNEL

Fixau-vos be en sa Direcció: **CARRÉ DE PALMA 3 ARTA**

L'agencia Bujosa (e) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barato qualsevol eacárrec se li fassa per Ciutat i pels altres pobles de Mallorca

Despaig a Artá i **CARRÉ DE PALMA N.º 3** - Despaig a Palma: **ESTANC DES BANC DE S'OLI**

GRANDES ALMACENES

San José

DE

Vda. Ignacio Figuerola

Laneria	Zapateria	Pañeria	Bordados
Lenceria	Confecciones	Pañoleria	Tapicerias
Camiseria	Corseteria	Corbateria	Alfombras
Merceria	Sederia	Bisuteria	Perfumeria

ABRIGOS CAPOTES PALLIZAS IMPERMEABLES

Articulos para luto -- Géneros de punto -- Bastones
y paraguas -- Artículos de viaje

SASTRERIA - MODISTERIA - CAMISERIA

Mantas de Lana - Chanclos de Goma

Gran sección de Peleteria

Ventas al contado-Precio fijo-Teléfono, 217--PALMA- *Esta casa no tiene sucursales*

La Fonda Randa, de Esteva

Carré de Palma, 48—ARTA

S'ES OBERTA FA POC. TOT ES NOU
I LLAMPANT. SERVICI ESMERADISSIM

Prentitut

SEGUREDAT I ECONOMIA

Ensaïmades i panets

En lloc se torben millós que a la

PANADERIA Victoria

ES FORN NOU

D'EN

Miquel Roca Castell

A sa botiga hei trobareu sempre pans, panets,
galletes, bescuits, rollets, i tota casta de pasticeria

TAMBE SE SERVEIX A DOMICILI

Netadat, prontitut i economia

DESPAIG Carrer de Palma 3 bis. ARTA

¡¡UEPI!!

A més bon preu que ningú compra carros
carretons en qualsevol estat estiguen mestre

Gabriel Carrió

(a) FUYA DES **QUATRE CANTONS**

Gran establiment d'en **Miquel Garau** Centro, 3-Artá

Sempre, Sempre, derrerres novelats en MERCERIA ● Extens surtit de PERFUMERIA

COLMADO

AMB CONSERVES DE TOTA CASTA

Representant dels licors de la casa MORENO amb el seu acreditat

Anís Miramar

Máquinas de cusí SINGER al contat i a pagues

No deixeu de visitar-lo amb la seguredat de que quedareu amb ganes de tornar-hi